

Innledning

Registreringsskjemaet og denne veilederen er utarbeida av Norges Handikapforbund Trøndelag og Friluftsrådenes Landsforbund som et ledd i oppfølging av Direktoratet for naturforvaltnings utredning ”Friluftsliv for funksjonshemmede”, 2003-4.

Målet er enhetlig registrering av områder tilrettelagt for ulike grupper funksjonshemmede slik at man kan få oversikt over hvor det er tilrettelagt for de ulike gruppene funksjonshemmede og hvor mange slike områder som finnes. Registreringa vil også kunne danne grunnlag for planer for tilrettelegging for ulike grupper funksjonshemmede og utarbeiding av informasjonsmateriell.

Registreringsskjemaet og denne veilederen er beregna brukt i et prosjektsamarbeid mellom Norges Handikapforbund Trøndelag og Friluftsrådenes Landsforbund der både funksjonshemmede og friluftsansvarlige deltar. Det vil bli arrangert kurs for de som skal foreta registreringen. Registreringsskjemaet kan også brukes av andre. Vi viser her spesielt til at kommunene som en del av KOSTRA skal besvare spørsmålet: ”Hvor mange rekreasjons- og friluftslivsområder med kommunalt ansvar er tilrettelagt etter prinsippene om universell utforming slik at også bevegelses- og orienteringshemmede kan bruke området ?”

I registreringsskjemaet kartlegges tilgjengelighet for:

- rullestolbrukere uten ledsager
- rullestolbrukere med ledsager
- synshemmede.

Det er mange kategorier av rullestol. Vi har valgt samme inndeling som er brukt i arbeidet med Norsk standard ”Krav til merkeordning for tilgjengelighet til reiselivsmål”. Ved å få kartlagt om et område er tilgjengelig for rullestol med eller uten ledsager, mener vi den enkelte vil kunne vurdere om området er tilgjengelig for den brukergruppen de representerer.

Norges Handikapforbund og Friluftsrådenes Landsforbund er enig om at de krav som framgår av registreringsskjemaet og denne veilederen skal legges til grunn for når et tiltak/element kan karakteriseres som tilgjengelig for de ulike gruppene funksjonshemmede. De krav vi har satt bygger på anbefalinger i Teknisk forskrift til Plan- og bygningsloven. I tillegg har vi sett kravene i sammenheng med krav stilt i arbeidet med Norsk standard ”Krav til merkeordning for tilgjengelighet til reiselivsmål”, og vi har brukt vår kompetanse og erfaring.

Vi vil presisere at de kravene som er stilt er minimumskrav. Der det skal lages nye anlegg, anbefaler vi at det gjøres en grundig behovsvurdering i forhold til mål på tilretteleggingstiltakene. Merkostnadene på å velge litt romslige løsninger vil ofte være små sammenlikna med oppjustering av et anlegg i ettertid.

Utvelgelse av områder

Det er i utgangspunktet de sikra friluftsområdene som skal kartlegges. Med sikra friluftsområder menes de områdene der staten har bidratt økonomisk i ervervet eller i servituttavtalen som er inngått (evigvarende bruksavtale for et område).

Staten kan bidra med 50 % finansiering for lokalt viktige friluftsområder. For regionalt viktige friluftsområder kan staten støtte hele ervervet / servituttan.

Ved å gå inn på naturbasen (via www.dirnat.no) kan man få frem fylkesvise oversikter over alle de sikra områdene. Det må velges avansert søk, deretter det aktuelle fylket og friluftsliv.

Kartgrunnlag

Den som utfører kartleggingen, må alltid ha med seg kart. Kartet må vise avgrensningen på området som skal kartlegges. Det kan også være aktuelt å tegne inn på kartet de elementene som kartlegges.

Faktaopplysninger på skjemaet

Ved registrering ute i felt må skjemaet fylles ut med entydig navn for området. Øvrige data kan fylles ut inne rett i etterkant av registreringsarbeidet.

Gårds- og bruksnummer (gnr./bnr.) framgår av økonomisk kartverk, jf kommunen.

Med naturbasenummer menes hvilket nummer det aktuelle området har i Direktoratet for naturforvaltnings naturbase.

Fotodokumentasjon

Foto er viktig for å dokumentere og vise tilgjengelighet, og for senere bruk i informasjonsmateriell. Det skal oppgis på forsiden hvor mange foto som er tatt, og i tillegg må det være ei vedleggsliste med opplisting av foto og tema.

Kategorier funksjonshemmede

Registreringsskjemaet opererer med 3 kategorier av grupper funksjonshemmede;

	Rullestolbrukere uten ledsager
	Rullestolbrukere med ledsager
S	Synshemmede

Med synshemmede, symbol S, menes personer med ulik grad av nedsatt syn og blindhet.

Skjemaet fylles normalt ut for hånd ute i felt, men skal snarest mulig etterpå legges inn på data.

Kravspesifikasjoner

Når alle elementene i registreringsskjemaet er kartlagt, gjøres en vurdering av om turområdet, badeplassen eller fiskeplassen kan godkjennes for de ulike gruppene av funksjonshemmede. Det er avkrysningsbokser for dette øverst på første side i registreringsskjemaet.

For at et **turområde** skal godkjennes som tilrettelagt for funksjonshemmede (vist på skilt, kart, brosjyrer med mer), må følgende tiltak som et minimum tilfredsstillende kravene: parkering, turvei, toalett.

For at en **badeplass** skal godkjennes som tilrettelagt for funksjonshemmede (vist på skilt, kart, brosjyrer med mer), må følgende tiltak som et minimum tilfredsstillende kravene: parkering, turvei (til badeplass), toalett, adkomst vannkant og baderampe.

For at en **fiskeplass** skal godkjennes som tilrettelagt for funksjonshemmede (vist på skilt, kart, brosjyrer med mer), må følgende tiltak som et minimum tilfredsstillende kravene: parkering, turvei (til fiskeplass), toalett, adkomst vannkant, - og det må være tilgang til egne fiskeplass gjennom adkomst vannkant eller fiskebrygge.

Vi vil presisere at hvis et område skal betegnes som ”tilrettelagt for rullestolbruker uten medhjelper”, må kravene være oppfylt for de aktuelle tiltakene. For ”områder tilrettelagt for rullestolbrukere med medhjelper” er det rom for noe mer skjønnsmessige vurderinger, men vi vil også her presisere at det ikke tolereres avvik som gjør det vanskelig eller umulig for rullestolbruker og medhjelper å ta seg fram og bruke aktuelle tiltak.

I enkelte tilfeller kan det være slik at et element som kartlegges totalt sett fungerer brukbart selv om ikke alle sjekkpunktene er 100 % i orden. Når man til slutt skal vurdere om et område skal godkjennes for en bestemt brukergruppe, er det en mulighet å godkjenne området, men samtidig foreslå forbedringer. Dersom et område godkjennes for rullestolbruker uten ledsager uten at alle sjekkpunktene er fullt ut i orden, må man være sikker på at tiltaket fungerer for en rullestolbruker uten ledsager. Forslag til forbedringer må fremgå under punktet, ”Totalinntrykk/forslag til forbedringer”, i kartleggingsskjemaet.

Når det gjelder turveier er det helt nødvendig at alle kravene for rullestolbrukere uten ledsager overholdes på hele strekningen. Det hjelper ikke om det aller meste av traseen tilfredstiller kravene hvis en liten strekning er for bratt eller har løst underlag. Det kan være katastrofalt om en rullestolbruker ”løkkes” til et friluftsområde og så alene blir sittende fast.

Parkering

Krav

For parkeringsplasser gjelder de samme krav for rullestolbrukere både med og uten ledsagere.

Ingen særskilte krav til p-plasser for synshemmede utover at det skal være reservert p-plass for funksjonshemmede.

Forklaring til skjemaet, minimums- og maksimumsmål

Reservert plass

Det skal være skilte og oppmerka minst 1 parkeringsplass for funksjonshemmede, - på større områder flere plasser. Til merking i grunnen kan brukes spraymaling. Det holder vanligvis en sesong. En bør bruke ordinære parkeringsskilt med underskilt.

Reserverte parkeringsplasser skal være minimum 5 x 4,5 m.

Stigning

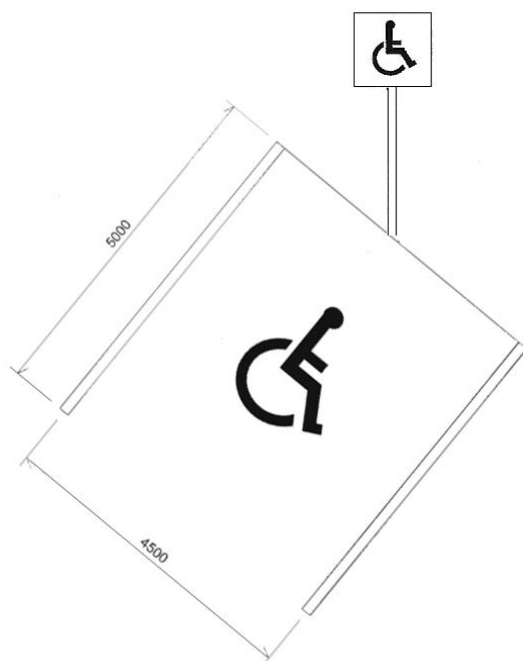
Parkeringsplasser bør være tilnærmet ”flate” for at heis og turutstyr skal kunne håndteres enklest mulig, og dette er et absolutt krav for områder som skal brukes av rullestolbrukere uten ledsager. Det skal ikke være kanter (mot fortau, overgang til turvei, bru e.l.) over 2 cm.

Underlag

Underlaget skal være fast, ikke nødvendigvis asfalt, men fast og drenert uten sølepytter og hull.

Nærhet til området

Det skal oppgis avstand til området. Her menes avstand fra parkering til f.eks. badeplass, hovedoppholdsområde eller fiskeplass. Dersom området i hovedsak består av turvei, opplyses lengden på turveien.

Informasjon

Krav

For "rullestolbrukere uten ledsager" skal kravene til infotavle og skilt og høyde på disse være oppfylt.

For "rullestolbrukere med ledsager" er det ikke krav til informasjon, men det er ønskelig at kravene er tilfredsstillt.

For synshemmede skal kravene til lesbarhet være oppfylt, - eller det skal være tilgang til informasjon via telefon.

Forklaring til skjemaet, minimums- og maksimumsmål

Informasjonstavler

Informasjonstavler skal plasseres godt synlig og ha en øvre høyde på informasjon på maks 1,6 m. De skal inneholde informasjon (helst på kart) om hvilke tilretteleggingstiltak (turveier, toalett, brygger m.m.) som er tilgjengelig for ulike grupper funksjonshemmede. Det er viktig at det går an å komme helt inntil tavla.

Skilt

For større områder med flere typer stier og turveier, er entydig merking av hvilke turveier som er egnet/uegnet for rullestolbrukere viktig.

Lesbarhet

Områder som merkes tilrettelagt for synshemmede, skal ha informasjonstavler og skilt med god lesbarhet. Minimumskravet er at tekst på skilt skal ha bokstavhøyde minimum 5 cm. På informasjonstavler må det tolereres en lavere bokstavhøyde, men det må alltid foretas en skjønnsmessig vurdering av om skriften er stor nok og med gode kontraster på all aktuell informasjon.

Det er et alternativ at informasjon gis gjennom informasjonstelefon. (Bruker kan ringe et telefonnummer og får informasjonen lest opp.)

Turvei

Krav

For rullestolbrukere uten ledsager er kravene til maksimum stigning og kanter samt underlag absolutte og gjelder hele den aktuelle strekningen.

For rullestolbrukere med ledsager kan det for kortere strekninger tillates større stigning eller høyere kanter, og åpnes for en skjønnsmessig vurdering av om det er greit å komme fram med rullestol når en har med ledsager.

For synshemmede skal kravene til føringskant og fri høyde være oppfylt.

Forklaring til skjemaet, minimums- og maksimumsmål

Stigning

For rullestolbrukere uten ledsager kan stigningen normalt være 1:20, men kan på kortere strekninger være inntil 1:12, og det skal ikke være kanter (mot fortau, overgang til turvei, bru e.l.) over 2 cm. For rullestolbrukere med ledsagere gjelder i utgangspunktet de samme stigningsforhold, men her tillates det større avvik og bruk av skjønn.

Det finnes instrumenter som måler stigningen.

Ellers kan man lage seg en rettvinkla trekant med høyde på 10 cm og lengde på 120 cm.

Underlag

Underlaget i turveier må være fast, ikke nødvendigvis asfalt, men en type grus som setter seg og får en fast overflate.

For rullestolbrukere uten ledsager må absolutt hele den aktuelle strekningen ha fast overflate.

For rullestolbrukere med ledsager tolereres kortere partier med løsere overflate, men det må være greit å komme fram med hjelp fra ledsager.

Bredde

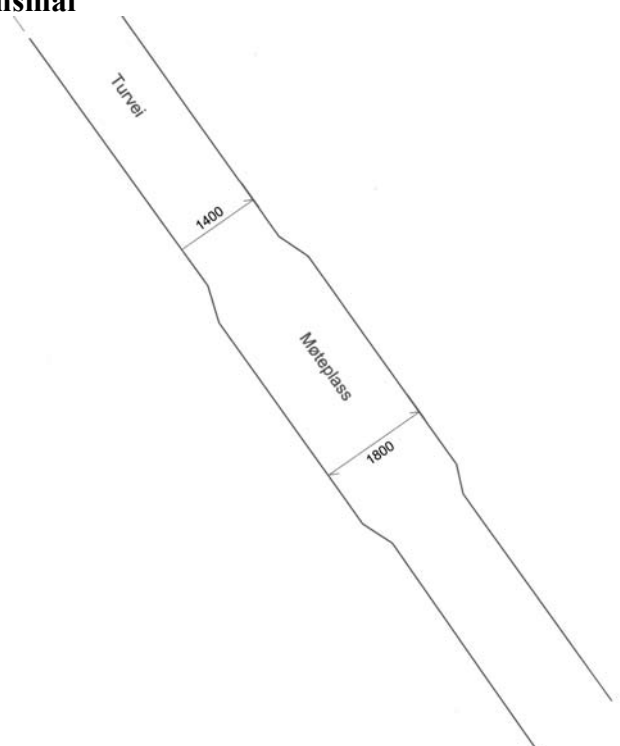
Minimum bredde på turveier er 1,4 m for rullestolbrukere, både med og uten ledsager. Når bredden på turveien er under 1,8 meter, skal det jevnlig (anslagsvis for hver 50. meter) være møteplasser med bredde på minst 1,8 m. Stier som brukes mye bør ha en bredde på min. 1,6 m og ha møteplasser med større bredde, f.eks. 2,0 m.

Fri høyde

For synshemmede er det viktig at greiner og takutspring som kan forårsake ”kollisjon” ikke kommer inn på gangstier, og det skal være fri høyde 2,25 m.

Føringskant

For synshemmede er det et krav at det er en føringskant. I enkelte tilfeller kan overgangen mellom fast sti og gress fungere som føringskant, men den må da være sammenhengende og tydelig. For å få best mulig registreringer, bør synshemmede være med på registreringen.

Toalett og omkleddingsrom

Krav

For rullestolbruker uten ledsager må alle krav til adkomst, størrelse og innredning fullt ut være tilfredsstillt.

For rullestolbruker med ledsager må kravene til størrelse og innredning fullt ut være tilfredsstillt, mens kravene til adkomst kan vurderes ut fra om det er greit å komme fram når en har med ledsager.

For synshemmede skal kravene til skilting, kontraster og belysning være oppfylt.

Forklaring til skjemaet, minimums- og maksimumsmål

Adkomst

Se turvei mht krav til stigning og kanter for rullestolsbrukere. Erfaringsmessig er det viktig å påse at det ikke er kanter i overgangene turvei – rampe – toalett som vanskelig-/umuliggjør adkomst. For rullestolbrukere uten ledsager må det være tilstrekkelig stort og flatt snuareal utenfor døra og mulig å åpne døra fra rullestol. Det skal være skilting til toalettet, så sant ikke plassering gjør det unødvendig, og på skiltet bør angis hvilke grupper funksjonshemmede toalettet er tilpasset.

Bygg

Standard mål på toalett fremkommer av tegningen på neste side. Dersom man velger enkeltsidig toalett, må det være et speilvendt toalett i tillegg. Dette fordi mange bare kan forflytte seg fra en side. Toalettet skal ha nedfellbare armstøtter på begge sider.

I tillegg til målene på skjemaet, som er et krav, anbefales følgende:

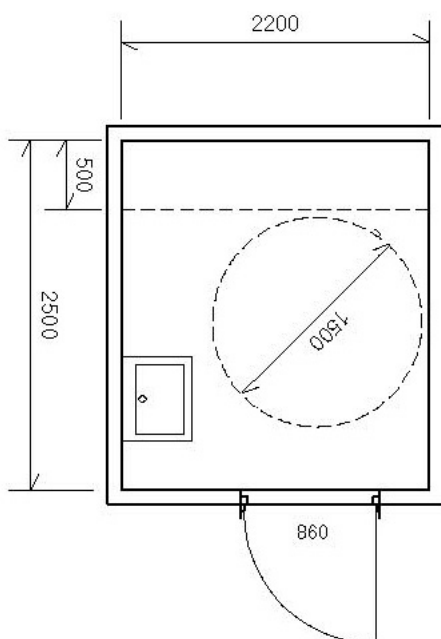
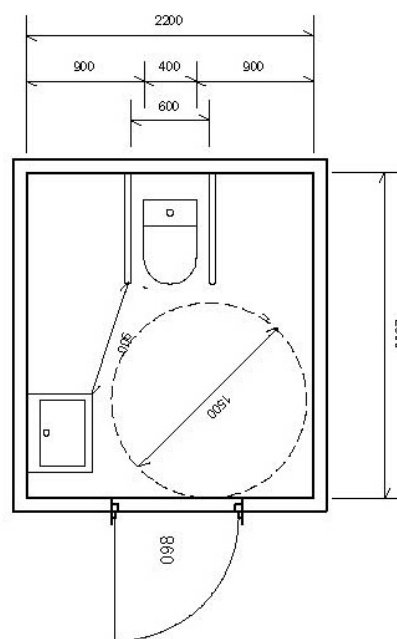
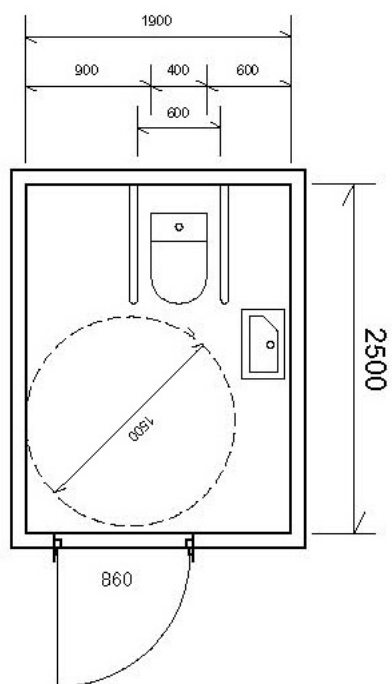
- Toalettrull på armstøtten.
- Fri høyde under servant minst 0,67 m, høyde overkant 0,80 - 0,85 m.
- Speil, såpe og tørkerull som kan brukes av både stående og sittende, nedre kant 0,9 m over gulv.
- Utadslående dør og ekstra lukkehåndtak på innsiden av døren, på hengslesiden, 0,85 m over gulv.

I mange tilfeller er toalett og omkleddingsrom samme rom, og småting som manglende klesoppheng og upraktisk møblering kan vanskeliggjøre besøket. Omkleddingsrom som inneholder benker/bord/stoler bør ha større mål enn toalett for at snusirkelen på 1,5 m skal holdes. Pass på at kravene til snusirkel opprettholdes selv om rommet ”møbleres”.

(Toalettet/omkleddingsrommet godkjennes ikke dersom det ved registrering er lagret annet utstyr der som gjør at minimumsmålene ikke overholdes.)

Kontraster og belysning

For at toaletter skal kunne markeres som tilgjengelig for synshemmede, bør synshemmede ha vært med og vurdert kontraster mellom dør og dørkarm og om belysning er tilstrekkelig.

OMKLEDNINGSROM

Servering/kiosk

Krav

Kravene til adkomst og høyde på skranke er absolutte for å godkjenne kiosken som tilgjengelig for rullestolbruker uten ledsager.

For rullestolbruker med ledsager er kravet bare at en kommer fram til servering og kiosk.

Ingen krav i forhold til synshemmede.

Forklaring til skjemaet, minimums- og maksimumsmål

Adkomst

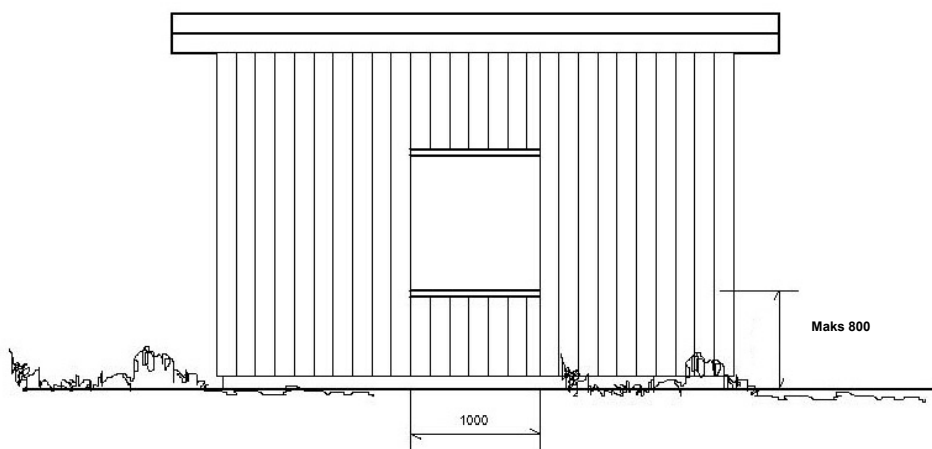
Se turvei mht krav til stigning og kanter for rullestolbrukere.

Bygg

Høyde på skranke skal maks være 80 cm.

Det finnes mange praktiske gode løsninger, bl.a. med skranke i to forskjellige høyder. Prinsippet er at alle skal kunne betjenes på en selvstendig og likeverdig måte.

KIOSKSKRANKE

Gapahuk/hytte

Krav

For rullestolbrukere uten ledsager er kravene til adkomst absolutte.

For rullestolbrukere både med og uten ledsager må det være tilstrekkelig plass til rullestolen inne i gapahuken.

For synshemmede er det viktig at overkant av gapahuken (åpningen) har tydelig kontrast.

Forklaring til skjemaet, minimums- og maksimumsmål

Adkomst

Se turvei mht krav til stigning og kanter for rullestolbrukere.

Bygg

Det må være plass til å komme inn med rullestol og snu denne inntil et eventuelt bord.

For synshemmede må kontraster for øvre kant vurderes hvis gapahuken er så lav at en må bøye seg for å komme inn.

Grill-/bål plass og sittegruppe/hvilebenk

Krav

For rullestolbrukere både med og uten ledsager er det absolutte krav til at rullestol kan komme inntil grill-/bål plass og sittegruppe.

For rullestolbrukere uten ledsagere er krav til maks stigning fram absolutt, mens det kan gjøres vurderinger for rullestolbruker med ledsager.

Ingen absolutte krav for synshemmede.

Forklaring til skjemaet, minimums- og maksimumsmål

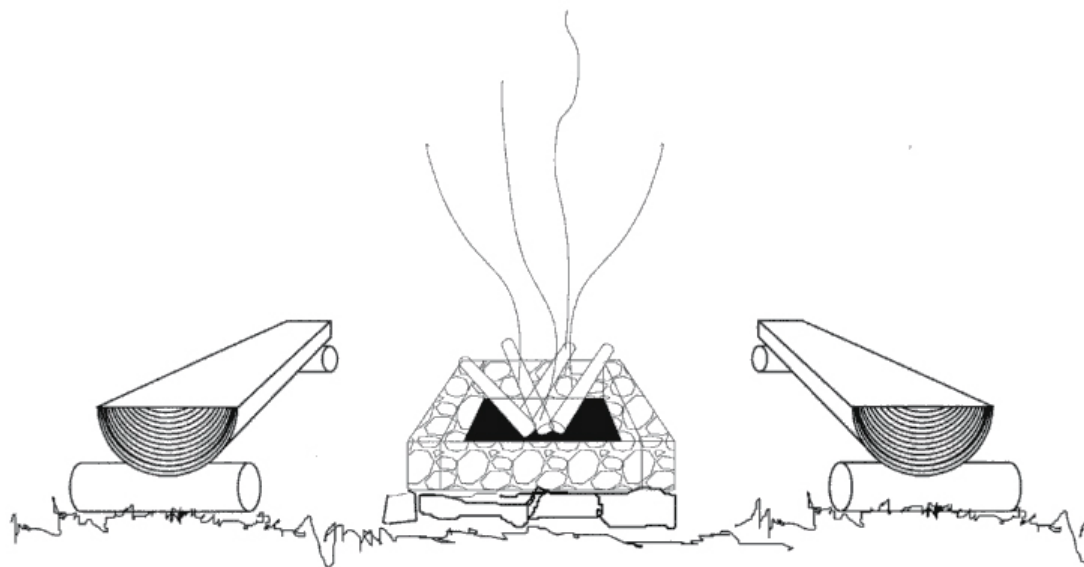
Adkomst

Se turvei mht krav til stigning og kanter for rullestolbrukere.

Grill-/bål plass og/eller sittegruppe

For rullestolbrukere er det et krav at det skal være fri tilgang fram til bål-/grill plass, og til eventuell sittegruppe. Bord skal være slik at en kan sitte inntil i rullestol, med fri høyde på minst 67 cm.

Underlaget må være flatt, fast og jevnt for rullestolbrukere, og det er en fordel med opphøyd grill plass.

Adkomst vannkant

Krav

For rullestolbrukere uten ledsager er det absolutte krav til adkomst, underlag, stigning og snuplass.

For rullestolbrukere med ledsager kan det gjøres skjønnsmessige vurderinger.

For synshemmede vurderes ikke tiltaket relevant.

Forklaring til skjemaet, minimums- og maksimumsmål

Adkomst

Se turvei mht krav til stigning og kanter for rullestolbrukere.

Underlag

Ved vannkanten skal det være et flatt område med fast underlag slik at en rullestol kan stå støtt. Arealet må også være så stort at stolen kan snus (diameter 1,5 m). Behov for stoppkant vurderes ut fra vanndybde m.v. For fiske er det viktig å være nær vannkanten for å få opp fangsten. Målet er å kunne berøre vannkanten fra rullestol med håv eller klepp for å få opp fisken.

Brygge/flytebrygge

Krav

For rullestolbrukere uten ledsager er det absolutte krav til adkomst, stigning, snuplass og stoppkant.

For rullestolbrukere med ledsager er kravene til snuplass og stoppkant absolutte, mens det kan gjøres vurderinger mht adkomst og stigning.

For synshemmede må behovet for rekkverk og andre markeringer av kanter vurderes.

Forklaring til skjemaet, minimums- og maksimumsmål

Adkomst

Se turvei mht krav til stigning og kanter for rullestolbrukere.

Brygge

Overgang land – brygge maks stigning 1:15 og ingen kanter over 2 cm. Dette gir særskilte utfordringer i områder med stor forskjell på flo og fjære. Punktet er absolutt om brygge skal godkjennes for rullestol uten ledsager, mens det for rullestol med ledsager kan gjøres skjønnsmessige vurderinger. Brygga må ha tilstrekkelig stort område til at rullestol kan snu (diameter 1,5 m) og stoppkant som er minimum 15 cm høy. Bredden mellom bordene (plankene) må ikke overstige 1 cm.

For godkjenning i forhold til synshemmede, må det vurderes om det er tilstrekkelig med kontraster, rekkverk m.v. til at det ikke er fare for å falle utenfor brygga.

Baderampe

Krav

For rullestolbrukere uten ledsager er kravene absolutte til adkomst, stigning og håndlister.

For rullestolbrukere med ledsager kan mindre avvik godkjennes.

For synshemmede vurderes ikke tiltaket relevant.

Forklaring til skjemaet, minimums- og maksimumsmål

Adkomst

Se turvei mht krav til stigning og kanter for rullestolsbrukere.

Rampe

Stigning maks 1:20 for rullestolbrukere uten ledsager, for rullestolbrukere med ledsager kan sterkere stigning (ca 1:12) aksepteres. Underlaget må være fast og jevnt. Det skal være to sett med håndlister på begge sider, høyde 75 og 90 cm. Bredde rampe skal være mellom 90 og 110 cm.

Totalinntrykk/forslag til forbedringer

Som omtalt under "Kravspesifikasjoner" (side 4 i vedlegget), kan det være slik at et element som kartlegges totalt sett fungerer brukbart selv om ikke alle sjekkpunktene er 100 % i orden. Området kan da godkjennes samtidig som det foreslås forbedringer. Forslag til forbedringer skal føres under punktet, "Totalinntrykk/forslag til forbedringer" i kartleggings skjemaet.

I mange tilfelle er det småting som kunne vært gjort for at anlegget hadde blitt bedre. Det er nyttig om dette punktet i størst mulig grad fylles ut under registreringen, enten under kommentar til det enkelte elementet eller under punktet "Totalinntrykk/forslag til forbedringer".

Annet som ikke blir fanget opp andre steder i registreringsskjemaet, kan også noteres her.